

GOGA

Boris A. Novak
Lunin koledar
Praznična Pesniška Pratika

BRATI

*bralkam in bralcem, soustvarjalkam
in soustvarjalcem te in vseh drugih knjig*

Brati črke z brstečih vej besed
Brati besede iz razkošne krošnje stihov
Brati stihe, drobno sled čez beli led
Brati naglas in brati čisto tiho

Pisati in sejati drobno zrnje znamenj
Pisati setev zvena in pomena
Brati žetev iz spomina, mesec v menah
Izbrati bolečino, ki je več kot večni kamen

Brati, razbirati skrivnosti
Brati, trgati, nabirati sladkost in
Žalost slednjega dne, ki pada z drevja časa

Brati to knjigo, ki je njiva dni, v gozdu jasa
Brati dan za dnem, dlan za dlanjo
Brati pesen za pesnijo, stran za stranjo

Brati zdaj, bratiti se, braniti Zdaj
Zdajev hipni naprej in nazaj

Brati – ne slepoto Večnosti
Ampak vidno, vedežno lepoto smrtnosti

Izbrati občutek za slednji čudežni trenutek

Brati trenutek, ta večni, srečni osnutek

KOMPLET VSEH DNI IN LET

Vsak koledar je pisano kolo
večno ponavljajočih se obredov,
poln praznikov in rojstev in pogrebov.
Drug zraven drugega pekel in nebo,

otroške pesmice, ki jih pojo
babice svojim vnukom, tihi *credo*
pobitih talcev in spomin na sredo
najprvega poljuba, Nanj in na Njo.

Vsak dan je nova, stara stran, vsak datum
je svež in bel kot nepopisan list,
kamor je z vodnim žigom vtisnjen fatum.

Tudi ta koledar je poln in čist:
v knjižnici vseh naših kratkih let
še en dišeč – zlat – prazničen komplet,

namenjen vetru časa, spet in spet ...

NOVakovski KOLEDAR

V NOVakovskEM koledarju
ima leto 5 letnih časov
in 17 mesecev,
vsak teden pa vsaj 12 dni.

Modri Mesec časorezec
pa za redne tedne
in poredne mesece
odreže še sladico
dodatnega dne,

za spominski repete!

Vse je kot zmeraj.
Vse je še zmeraj isto.
Le leto je včeraj.

*
**

Kot zmeraj: koncert
dunajskih filharmonikov.
Jaz pa poljubim svojo Moniko.

*
**

Nebo razteza
oblačno harmoniko.
Neslišno sneži.

Padajo tone
snega tam iz globine
neba.

In pod stopali
kot da slišiva škripa-
joče poltone

tišine.

Ah, Novo leto!
S sledjo starega mačka
na mladem snegu.

Spet Novo leto!
S sledjo starega mačka
na večnem begu.

LUNA

Luna je krajec in luna je krog,
Luna je večer in srečen otrok.

Luna, polnočna svetloba sveta,
Luna, neznanski magnet iz srebra.

KOLEDAR JE DAR

Dan na dan
leti čas stran.

Dan na dan,
stran na stran.

Vsak dan je dar,
vedno in vsekdar!

Dar na dar –
koledar!

KOLEDAR JE KOLO

Koledar
je kolo.
Je vse, kar je
že kdaj bilo,

kar je in kar bo
in kar še ni bilo
in morda nikdar
in nikjer ne bo,

grdó in lepó,
mrzló in topló,
hudó in še huje

od vojske in nuje,
bláto in zlató,
dno in brezdno,

in vse, kar je živó,

zemlja in nebo.

IMENA MESECEV PO STAREM
SLOVENSKEM KOLEDARJU

JANUAR	PROSINEC, PRVNIK, ZIMEC, SNEŽNIK, LEDNIK
FEBRUAR	SVEČAN, SVEČNIK, MALI MESEC, DRUGNIK, POZNOZIMEC, PUSTNIK, TALNIK
MAREC	SUŠEC, BREZEN, BRZNIK, POSTNIK, BRSTNIK, CEPLENJAK, VETRNİK, GREGORŠČAK, PUSTNIK, SUŠNIK, SPOMLADANJEC
APRIL	MALI TRAVEN, ŠKRTNIK, DEŽEVNIK, TRAVNJEK, MALI TRAVNIK, JURIJEVŠČAK, KUKAVIČJI MESEC
MAJ	VELIKI TRAVEN, MAJNIK, PETNIK, SVIBEN, CVETNIK, CVETNAR, ROŽNI CVET, MARIJIN MESEC, ŠENTLIPUŠNIK
JUNIJ	ROŽNIK, ŠESTNIK, SEČNIK, TRAVNAR, IVANŠČEK, KRESNIK, RANOLETEN, KRSTNIK, ŠENTJANŽEVER

JULIJ	MALI SRPAN, SRPAN, SEDEMNIK, ŽETNJEK, PŠENIČNIK, JAKOBŠČAK, ŠENTJAKOBNIK, RADOLETEN
AVGUST	VELIKI SRPAN, OSEMNIK, VELIKOMAŠNJEK, PRAŠNJEK, MLATNIK, OTAVNJAK, MEDMAŠNIK, TOPLAN, SEMENEC, VRŠENJ
SEPTEMBER	KIMAVEC, DEVETNIK, RANOJESEN, JESENŠČAK, MALOMAŠNIK, POBERUH, SADNI MESEC, ŠMIHELŠČNIK
OKTOBER	VINOTOK, DESETNIK, VINEC, REPAR, KOZOPRSK, VINODAJ, MOŠNIK, LUKOVŠČAK, BENDIMJEK
NOVEMBER	LISTOPAD, EDNAJSTNIK, POZNOJESEN, MEGLAVEC, GNILOLIST, LISTOGNOJ, MARTINŠČAK, ZIMŠČEK, VAHTNIK, MALI MESEC
DECEMBER	GRUDEN, GRUDNIK, DVANAJSTNIK, RANOZIMEN, KOLEDNJAK, VELIKI BOŽIČNIK, SREŽOVEC

IMENA MESECEV PO NOVakovskemEM KOLEDARJU

JANUAR PIJANUAR, kralj JAN PRVI, POSLEDNJI
in EDINI, po domače JANI ali JANŽ,
JANEŽ

FEBRUAR FEBRRR, FJODOR MIHAJLOVIČ
DOSTOJEVSKI ali kratko malo FJODOR,
po domače FEDJA ali FEBJA, FEDJA
SLADKOSNEDJA, FEDER, FIBER,
FIRBEC, POZABRUAR

MAREC MARČI, MAREK, MARKO, MAREC
NOSTRUM, OMAREC, O'MAREC

APRIL RAZPRIL, ZAPRIL

MAJ MAJČI, MAJEC, RAJ, NAJ, NAJRAJ
ali NAJ-RAJ, RAJAJ, MAHAJ, MRAJ,
SMEHLJAJ, OKOMAJ, TREMAJ, ZMAJ,
MLAJ, PA KAJ, OBJEMAJ, ZJUT-RAJ,
POLJUB-RAJ, POTEMAJ

JUNIJ JUNČI, JUNEC, LUNIJ, IZGIJUNIJ

JULIJ	JULČI, MLAJULIJ, MORJULIJ, LADJULIJ, VODULIJ, RIBULIJ, NEBULIJ, GALEBULIJ, HVARULIJ, SONCULIJ, ZVEZDULIJ, KRAJULIJ, VODULIJ, KOZMULIJ, JOKULIJ, TULIJ, ŠEPETULIJ, LULIJ, VSEJULIJ
AVGUST	GUSTL, CON GUSTO, MUST, LUST, ANGELUST, ZLATOUST, PLAVOUST, ZAPRTUST, ODPRTUST, BREZUST, RAZUZD, HRUST, ŽALOUST, PRAAVGUST, POST AUGUSTUM
SEPTEMBER	JESÉNBER ali JESÉMBER, SEPTEMENBER, SEPTEMENBAR, SEMPER (lat.: ZMERAJ), SRCÉMBER
OKTOBER	ODKODER, OKER ali O. K., NOKTÓBER ali NOTOBÈR, DOBEROKTOBER, MOJŠKRÓBER, ZLATKÓDER, ZLATÓDER ali ZLATODÈR, ODPRTÓDER ali ODPRTOBÈR, Herr OBER, ČASOBÈR, CVETOBÈR, DOMOBÈR, SVETOBÈR, VISOKOOKTANSKI DREVODÈR, OBLAKOBÈR, SMRTÓDER ali SMRTODÈR, VISOKODER, ZÓBER ali POZÓBER, MONTLOBÈR, ZLOKTÓBER

- NOVEMBER VEČNOVEMBER, STARÈMBER,
NORÈMBER, TEMNOVEMBER,
NOČEMBER, LJUBOSUMNEMBER
- DECEMBER DECEMBOR, DEČEMBER, DAROBÈR,
DEDEK, DEDEC, DECI, DECEMBLESK,
DCMBR, DECEMBRRR, DR-DR-DRBR,
DECEMBER-CEMBER-BER
- UNDECIMBER TRINAJSTNIK ali kratko malo
NAJSTNIK, UN, KI JE DRUGJE
- DUODECIMBER ŠTIRINAJSTNIK, CIMER,
SPOMINBER
- TREDECIMBER PETNAJSTNIK, CIMPER,
PREOBRAZIMBER,
TRIO »TRISTO DECIBELOV«
- QUATTUORDECIMBER ŠESTNAJSTNIK,
ŠELÈSTNAJSTI, PRELÈSTNAJSTI,
DIKTATOR PROSTOSTI
- QUINDECIMBER SEDEMNAJSTNIK, IMMER,
ZMERAJ ali kratko malo ZMER

REDNI TER VZPOREDNI DNEVI

PONEDELJEK PODNEDELJEK, PREDPONEDELJEK,
PONIKALNIK, PONESKO, POLNOČELJEK

TOREK MOTOREK, NAVZNOTOREK, ŠETOREK ali
TRMEK, TOLIKERI

SREDA SREČA, SREDÍCA, SRCE, SRD, NADSREDA

ČETRTEK ČARTRTEK, TRK, PODČETRTEK,
NADČETRTEK, PTIČETRTEK

PETEK ŠEPETEK, SPETKANASOBOTO, BOSOPETEK,
SPETEK, REPETEK, PESNITEK, PTIČEK

SOBOTA ŠESTEK, SOBOTNOST, MOGOTA,
ŠENESOBOTA, NAJSOBOTA, SOBOTA
DOBROTA

NEDELJA SEDMEK, SNEDELJA, NEDELJICA, NEDELJA
VEČNEGA VESELJA, NOVODELJA,
NOREDELJA, NADNEDELJA, VEČNEDELJA,
PREDNEDELJEK

OSMEK
DEVETEK
DESETEK
ENAJSTEK
DVANAJSTEK itd.

JANUAR

Januar ima dva obraza:
enega iz zmage, drugega iz poraza.

Svetal in teman,
strmi naprej in škili tja nazaj,
v polmrak in poldan,
v jutri in včeraj,
v trenutek in zmeraj.

Januar
je jaguar*:
hitrost ima v krvi,
zato je od zadnjega postal – Prvi!

*

– *Danke schön, lieber Christian!*
– *Für mein Leben gern,*
antwortet der Morgenstern.

Otrok
je najljubša
igrača
lutk.

REPATI SONET ZA PAPIRNATE LUTKE

*ter zombije Braneta Solceta, Sanjo Fidler in
Tomaža Lapajmeta Deklevo,
po srečnem umetniškem srečanju v Trubarjevi hiši literature 6. 1. 2016*

Kot kakšna šivilja je Brane razrezal trakove,
trikotnike, stožce, to magično geometrijo
izčiščenih form, ki so brž zaplesale kot nove
in čudežne lutke, kot deklice, ki poletijo

skoz zrak, kot obraz, ki nesrečo brž spači v srečo,
kot par, ki nad breznom zapleše ljubezenski tango ...
(Pozneje sta s Sanjo zložila ves oder v vrečo
in jo pritrčila biciklu na tovorno štango ...)

Tomaž je mehko recitiral besede; zakaj,
od kod so mi znane? – Prav jaz sem napisal te stihe,
nekoč in nekje, zdaj skrivnostno igrive in tihe ...

... In ko smo v bližnjem bifeju nazdravili z vinom,
nostalgično priklicujoč vso romantiko Vstaj,
smo žalostni zombiji zrli v temno tišino,

hvaležni, da so nam čarobne papirnate lutke
pričarale krhke, zveneče, veneče trenutke ...

GLEDALIŠČE SENC

Severna jutra nama podarijo
drhteče žarke sonca, ki obarvajo
najino temno posteljo in spalnico
kot lučni mojstri odrsko magijo.

Takrat se tvoji prsti prebudijo
in vržejo na steno sence: ptič, drevo,
iz trav v zrak štrleče zajčkovo uho –
spomini na nekdanjo čarovnijo,

ki si jo uprizarjala otrokom.
S smehom ugibam pomen teh podob
brez teže – bik? slon? nosorog? – visoko

pod stropom. Ko se sonce vzpne čez rob
naoknic, tvoje senčno gledališče
na mah skopni ... Žalostna si. Poiščem

na rjuhi tvojo čudodelno rôko ...

Torek, 7. januar

obletnica smrti pisateljice in pesnice Maruše Krese (1947–2013)

NAJBOLJ POGUMNA DUŠA JE MARUŠA

(zamirajoči sonet)

V morasti sivini, ki je kot svinčena kislina
razjedala duše v Ljubljani šestdesetih let,
je le peščica postav izžarevala svetlobo in barve.
Maruša je bila vilinsko lepa, očarljiva in krhka,

v svoji krhkosti pa nenavadno vitalna in močna.
Z dolgimi lasmi in vihrajočimi krili je letela skozi Ljubljano,
kot bi se ji nikoli ne bilo treba prizemljiti ...
Prizemljitev je prišla, neizogibno in boleče ...

Rana po hudi operaciji se ji še ni zacelila, ko je l. 1993
odpotovala v oblegano Sarajevo. Pomagat.
Dolge ure sem jo prepričeval, naj počaka, naj najprej okreva.

A Maruša kot Maruša – šla je takoj! Čez čas sem ji sledil
tudi sam. Skupna izkušnja izpostavljenosti je najino prijateljstvo
postavila na novo raven: postala sva soborca ...

Imela je dar za poslušanje drugih: brez dvignjenega prsta.
Zvijala si je cigareto za cigareto in poslušala. Tudi mene ...

Če bi moral izbirati po kriteriju poguma,
bi brez oklevanja dejal: *Najbolj pogumna duša je – Maruša.*

Preveč si nosila, borka. Hvala ti za ušesa in za srce, soborka!

Slednjič se spočij, Maruša! *Good night, sweet princess!*

LETNI ČASI

Zima
je za zemljo
ledena
rima.

Pomlad
je čas,
ko je čas
še mlad.

Poletje
je svetlobni
polet. Je.

Jesen
je tih sen.
Jesen je pesen.

PRATIKA

Pratika
je časovna
matematika:

dan + dan = teden,
teden + teden = mesec,
mesec + mesec = leto.
(Bolj ali manj.
Bolj manj kot bolj.)
Tu je vsak dan,
po svetniku poimenovan,
vsak rojstni ali smrtni datum,
ki kaže naš človeški fatum,
tu so vse lunine mene,
ki žarijo različne plamene,
tu so vsi državni prazniki
in delovni porazniki ...

Tu je vsak teden,
pedantno – tedantno – reden:
pet garačev
in dvoje uživačev.

Tu je vsak mesec,
vselej malce drugačen časomerec.
(Če so tedni redoljubni,
so meseci precej poljubni.)

Tu je vsako leto,
prastara, večno nova pratika
in njena v menah
neskončno zapletena
časovna matematika ...
Za luno!
Za luno! ...

Pratika
je pesniška
praktika.

Petek, 10. januar

LUNIN MRK NA POLNO LUNO

LUNA

Krajec vsak mesec odraste v krog,
Luna je večen in srečen otrok.

Luna, princesa vesoljne noči,
Luna, nevesta vseh budnih oči.

LUNIN MRK

Slednji lunin mrk
spravi nebesni obok
v nezadržan jok:

Šmrk, šmrk, šmrk!

DOKTORVATER

Evald Koren je pravzaprav junak romana.
Kot pesnik bom njegov dvometrski format
na silo stlačil skozi ozko špranjo vrat
soneta. Pri njem ni ostala neprebrana

nobena stran naturalističnega tostrana,
in ni ostal neraziskán noben obrat
govorništva, noben glasovni stik, zaklad
tihega zvena pesniškega onstrana.

Ta strogi varuh forme je srž zgodovine
obvaroval za danes, da spomin ne mine.
Ta strogi pedagog nam je velikodušno

odprl široko pot v literarno vedo.
Pokazal, kaj je odgovornost za Besedo.
Zahvaljen, *Doktor Vater*, velikan z otroško dušo!

Beli oblaki,
bale snega,
obleke neba,
oblike sna ...

*
**

Spomin na zime
otročstva in na igre
skrivanja: *Ni me,*
ni me,
ni me ...

*
**

Z milijardami snežink
pada nebo spet nazaj,
v svoj izvir, svoj rojstni kraj,
spomin, spomin, spomin ...

TEDEN JE REDEN

Teden
je priden.
Teden
je reden.

Dni zmerom
sedem:
delovnih
je pet,

preden
počivat
sedem.

In tako spet
in spet,
kot ugotavlja ta sonet.

PONEDELJEK

Ko mine še nedelja, delopust,
nastopi POnedeljek, mučno pust.

A z vsako uro VEČ je VEČni PO
manj PO, dokler ne postane TO:

TOrek.

(A TO uživaj in odtrgaj jutri!)

TOREK

Mati od Torka je Štoklja
Hči od Torka je Torklja

Torek je trk Ponedeljka in Srede
Torek je trnek v reki
Torek je utrinek

Torek je torišče torkovstva
Torek je torast, morast in štorast

Torek je to
Torek je rek
Torek je to in rek in vsevprek

*Jaz, Torek,
sem ornk!*

To rek-
ši
Torek
šine v Sredo